

ความหลากหลาย ความผันแปรภายในชนิดพันธุ์ และการกระจายตัวของสัตว์วงศ์วัว-ควายใน
ประเทศไทย: หลักฐานจากซากดึกดำบรรพ์

อริวัฒน์ วัฒนะพิทักษ์สกุล^{1,2} Arnaud Filoux² ชลวิทย์ ทองเจริญชัยกิจ³ และ ตักศิ์บรร ตุ่มปีสุวรรณ^{1,2}

¹ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัด
มหาสารคาม 44150

²ศูนย์วิจัยและการศึกษาบรรพชีวินวิทยา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย
จังหวัดมหาสารคาม 44150

³พิพิธภัณฑสถานชาติวิทยา องค์การพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เทคโนโลยี ตำบลคลองห้า
อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี 12120

สัตว์ในวงศ์วัว-ควาย ในเขตการกระจายตัวทางภูมิศาสตร์ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
ปรากฏ 5 สกุล อันได้แก่ สกุลวัวป่า (*Bos*) ควาย (*Bubalus*) เลียงผา (*Capricornis*) กวางผา
(*Naemorhedus*) และซาวลา (*Pseudoryx*) ปัจจุบัน หนึ่งในสัตว์วงศ์นี้เป็นกรณีศึกษาที่น่าสนใจ ดัง
เช่นซาวลา (*Pseudoryx nghetinhensis*) สัตว์ที่เสี่ยงต่อสถานะสูญพันธุ์ ซึ่งเพิ่งถูกค้นพบในปี 1992 ที่
ประเทศเวียดนาม

สัตว์เลียงลูกด้วยนมเหล่านี้ได้อยู่ภายใต้อิทธิพลเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมโบราณซึ่งเป็น
ผลจาก วัฏจักร การเปลี่ยนแปลงระหว่างยุคน้ำแข็งและยุคน้ำแข็งในสมัยควอเทอร์
นารีไม่เพียงแต่เท่านั้น ยังรวมถึงผลที่เกิดจากความกดดันจากกิจกรรมของมนุษย์ (อาทิ การล่าสัตว์
การปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อม) ซึ่งนับตั้งแต่การค้นพบซากดึกดำบรรพ์เขาของควายขนาดใหญ่
(*Bubalus* sp.) อายุไพลสโตซีน ในปี ค.ศ. 1957 นั้น การศึกษาบรรพชีวินวิทยาก็เป็นองค์ความรู้ใหม่
ที่ขยายความรู้ในเหตุการณ์ที่ปรากฏมาแล้ว และการกระจายตัว ของสัตว์วงศ์วัว-ควายในประเทศไทย
ให้ก้าวข้ามข้อจำกัดความรู้เดิมเกี่ยวกับสัตว์เหล่านี้

ปัจจุบัน แม้มีเพียงกวางผาจีน (*Naemorhedus griseus*) ที่กระจายอยู่ทางพื้นที่ภาคเหนือของ
ประเทศไทยเท่านั้น แต่การกระจายตัวในอดีตของกวางผาจีน ก็มีความสำคัญที่มากกว่าในพื้นที่
ภาคเหนือเท่านั้น ในแหล่งโบราณคดีในภาคใต้สมัยโฮโลซีน 2 แห่ง อันได้แก่ ถ้ำเหล็กไหล
จังหวัดสตูล และถ้ำน้ำลอด จังหวัดชุมพร เป็นที่ค้นพบโครงกระดูกของ สัตว์สกุลกวาง
(*Naemorhedus* sp.) ดังนั้นหลักฐานซากดึกดำบรรพ์เหล่านี้นำไปสู่ข้อเสนอที่สนับสนุนสภาพอากาศ
ที่หนาวเย็นและแห้งแล้ง และที่มีการเคลื่อนตัวลงมาของป่าดิบเขาที่ต่ำกว่าพื้นที่ปัจจุบัน ส่งผลต่อ
ความหลากหลายหรือความแปรผัน และการกระจายตัวของสัตว์ในวงศ์วัว-ควาย ดังนั้นความรู้จาก
การศึกษาครั้งนี้เป็นก้าวแรกของการศึกษาซากดึกดำบรรพ์เพื่อความเข้าใจ สัตว์ในวงศ์วัว-ควายใน
สมัยปัจจุบัน

Diversity, intraspecific variation and distribution of bovids in Thailand :

Evidence from fossil record

Athiwat Wattanapituksakul^{1,2}, Arnaud Filoux², Cholawit Thongcharoenchaikit³, and Sakboworn Tumpeesuwan.^{1,2}

¹ Department of Biology, Faculty of Science, Khamriang Sub-District, Kantarawichai District, Maha Sarakham 44150.

² Palaeontological Research and Education Centre, Khamriang Sub-District, Kantarawichai District, Maha Sarakham 44150.

³ Nature History Museum, National Science Museum, Technopolis, Klong 5, Klong Luang, Pathumthani, 12120

In the Southeast Asian zoogeographical region, four bovid genera have been recognized; the wild cattle (*Bos*), the buffalo (*Bubalus*), the serow (*Capricornis*) the goral (*Naemorhedus*) and the Saola (*Pseudoryx*). Nowadays one of the Bovidae representatives, the Saola (*Pseudoryx nghetinhensis*) is also critically endangered discovered recently (1992) in Vietnam.

These large mammals were subjected to paleoenvironmental changes as a consequence of the Quaternary cycles of glacial and interglacial periods but also due to the human impacts on the environment such as hunting, modification of the environment. Since the discovery at Nakhon Sawan province in 1957, of a large buffalo flat horn (*Bubalus* sp.) approximately Early Pleistocene in age. The palaeontological study has shed light on mammal community in particularly the Bovidae. Paleontological investigation has extended the knowledge of the former occurrence and distribution of Bovid in Thailand, with the new discoveries beyond the outer limits of their previously known ranges.

Nowadays, only the Chinese goral (*Naemorhedus griseus*) distribute only in northern Thailand. But in the past the distribution of Chinese goral is more important. As this suggested by the presence of Chinese goral remains from at least, two archaeological sites from southern Thailand; Tham Nam Lod (Chumpon province), and Tham Lek Lai (Satun province). Thus this leads to suggestion that cool-dry weather and shifting of lower montane rain forest to lower land area during Pleistocene-Holocene have been effected to the diversity/species variation and distribution of bovids in Thailand. This pioneer study has set a step on evidences of fossil record in order to understand the diversity, interspecific variation, and distribution of bovids in Thailand from past to presence.